POVESTEA LUPULUI NĂZDRĂVAN ȘI A ILENEI COSÂNZENE

Era odată un împărat. Împăratul ista avea trei feciori. Amu la un timp de vreme, i se îmbolnăvește împărăteasa. Și macar c-o căutat-o cu câte leacuri pe lumea asta, n-o fost chip s-o vindece; o murit biata-mpărăteasă. Scârba-mpăratului! Atâta o plâns el după soție, până ce mai i s-o scurs ochii. Rămăsese de vedea numai ca prin urechile acului.

La curte amu era și mai mare supărare. Nu destul că murise împărăteasa! Mai dase Dumnezeu năcaz mare pe bietul împărat. Căutatu-s-o cu câte pe lume, dar pace bună, că nu s-o mai dat peste leac.

Într-o noapte visează că de se va găsi cineva să-i aducă pană de hulub de aur, și l-a spăla cu ea pe la ochi, lui i-a trece ș-a vedea mai ceva decât cum vedea când era de șepte ani; da' de nu, nu. A doua zi de dimineață după ce se scoală, spune visul feciorilor și se hotărăște să deie de veste că acela care i-aduce și l-a spăla pe la ochi cu pană de hulub de aur, aceluia-i dă jumătate de-mpărăție, și-i lasă moștenire și saraiurile împărătești.

Atunci cei doi feciori mai mari zic către tată-su:

— Babacă, nu da veste-n lume pentru asta treabă, că gândim noi c-om fi vrednici să-ți aducem leacul; să nu mai vie vremea să moștenească străinii casele părintești.

— Bine, dragii tatei… bun cuvânt aveți.

Feciorii-aieşti doi, toată ziua umblau creanga, ba la vânat, ba după alte lucruri fără socoteală; iar cel mai mic, Alexandru, ședea cât era ziulica de mare numai lângă tată-su. Ce-i făcea Alexandru? Ia, îi aducea apă, îi da de mâncare, îi căta-n cap; mă rog, el nu se-ndura să se ducă de lângă tată-su. Las' nu-i vorbă că și lui tătâni-su îi era drag ca lumina ochilor.

Amu, după ce zic frații cei doi, că s-or duce, răspică și Alexandru:

— Măi fraților, luați-mă și pe mine.

— Hăă, pe tine? Da' cine-a mai merge cu tine la drum,

măi prostule? Tu, bre, nu ești de mers la drum; tu ești bun să șezi acasă, să scarpini pe tătuca-n cap... și făr’ de aceea, n-avem nevoie de-un păcătos ca tine.

Se scârbește rău bietul Alexandru, că-l țineau frații așa de prost și nu voiau să-l ieie și pe dânsul. Nu-i vorbă... îl făceau ei că-i prost, dar isteț la minte ca el nu mai era altul să-i steie împotrivă. D-apoi fața lui? Frumoasă peste samă.

Văzând împăratul din ce pricină feciorul cel mai mic îi cu inimă rea, zice către cei mai mari să-l ieie și pe el, că doară n-au să-l ducă în spate. După ce s-o pus, cum se cuvine, treaba la cale, ș-o luat fiecare fecior bani de cheltuială, haine de primineală, cal de călărie și arme pe lângă dânșii și se gată de drum.

Amu, bietului împărat nu-i părea rău după cei doi, cum îi părea rău că se desparte de Alexandru, că tare-i mai era drag!

— Dragul tatei, măi băiete, mergi sănătos, dar mie tot la tine mi-i nădejdea.

— Rămâi sănătos, tată.

De-acolea se pornesc ei tustrei și merg grămadă până ce-ajung la o cruce de drum. Aici se mai hodinesc oleacă ș-apoi pleacă înainte; iar pe-aproape de-amiază, ajung și intră într-o pădure mare. Merg ei prin pădurea aceea și de la o vreme dau de-o poiană frumoasă. În mijlocul poienii era o fântână zidită de marmură. Împrejurul fântânii, multe căni de argint legate de torți cu lanțuri de argint. Care ajungea acolo, poposea; dacă-i era sete, lua apă și bea, da’ nimănui nu-i trecea prin minte să s-atingă de căni, să le ieie. Și batăr să fi vrut a face așa, nu putea, că erau legate cu lanțuri.

La fântâna asta o făcut frații un popas bun, o stat de-o ospătat și pe urmă s-o mai și hodinit oleacă.

— Măi fraților, zice într-un târziu fratele cel mai mic, iaca ce-am chitit eu.

— Ce-ai chitit, măi?

— Apoi am chitit așa, că de ce să mergem toți pe-un

drum? Hai mai bine, ș-om apuca unu-ncolo și unu-ncolo, că nu se știe a cui a fi norocul. Așa, dac-om merge toți grămadă, tot degeaba. Să ne pornim în lume și s-avem a ne aștepta tot aici.

— Apoi, așa... tu, măi, ai vrea să ne despărțim unul de altul. Asta n-om mai face-o.

— Apoi dară cum, bre?

— Așa nu-i lovită, măi Alexandre, zice, fratele cel mai mare. Eu, de frate-meu nu mă despart, că noi de mici copii tot amândoi am fost. Da’ tu du-te singur unde te-or îndrepta ochii; iară până a nu ne despărți, să lăsăm inelele aici la fântână supt ghizdele.

Și se pornesc la drum. Cei doi apucă spre asfințit, iar Alexandru spre răsărit.

Frații cei mai mari, ce păsări vedeau înaintea lor, pe toate le-mpușcau, le smulgeau penele și le puneau în desagi. Trăgeau nădejde că într-atâta pănărie, trebuie să se găsească și leac tătâni-su.

Alexandru era bun la inimă; el n-ar fi omorât o jivină. Mergând tot înainte, o intrat în altă pădure mare. Așa cam pe la jumătatea pădurii, dă de-o râpană mare și adâncă. Nimenea nu mai era harnic să treacă de ceea parte. Feciorul de-mpărat, dac-o ajuns la malul râpii, o descălecat de pe cal și s-o dat să mănânce. Pe când să se scoale de la ospăț, iată că pe malul râpii, de la vale, venea un lup mare cât casa asta. Alexandru s-o cam spăriet oleacă, da’ nu tocmai de tot. O pus mâna pe arc și era gata să-l ochiască. Atunci zice lupul:

— Nu mă săgeta, Alexandre, fecior tânăr de-mparat, că mult bine ț-oi prinde unde mergi. Știu că ești feciorul cutărui împărat, și te duci s-aduci pană de hulub de aur, că-i tată-tu beteag de ochi. Să știi, Alexandre, că unde te duci, fără mine n-ai să izbândești nimica.

Și s-o prins ei frați de cruce.

— D-apoi, lupule, îi vrea tu să mergi cu mine?

— Ie șaua de pe cal ș-o pune pe mine și să te ții bine.

Așa o făcut Alexandru. O legat calul lui la un copac, o-ncălecat pe lup, și lupul când ș-o făcut un vânt o fost de ceea parte de râpă. După ce-o ajuns de ceea parte, zice lupul:

— Alexandre, unde mergem, la greu mergem: da’ dacă mi-i asculta pe mine, am nădejde de izbândă bună.

Apoi mai merg ei o bucată bună, până ce ajung la o pajiște frumoasă într-un huciag. Descalecă omul și dă să se culce. Când să se culce zice către lup că să-l scarpine în cap, cum făcea cu tată-su acasă.

Lupul, ce să facă? Începe a trage ușor cu laba pe cap, drept ca și cum l-ar scărpina un om cu mâna. Băietanul, dacă era trudit, îndată o adormit. Da’ lupul era flămând peste samă. Cum o văzut că Alexandru o adormit hăt bine, numai s-o uitat înapoi și i-o fost gândul la cal. N-o stat mult la chiteală, din trei sărituri o fost peste râpă la cal și l-o mâncat.

După ce s-o pornit lupul, Alexandru s-o trezit. Când s-o trezit, s-o uitat încolo, s-o uitat încolo, n-o văzut nimica.

— Ia, amu drept că-s prost. De ucideam dihania, eu aveam cal, aveam mâncare, aveam de toate celea. Așa, nu-i nici tu lup, nici tu cal, nici tu nimica. Am rămas drept cantâi, fără căpătâi.

Pe când se gânduluia așa, iată că vede lupul viind. Dihania dacă mâncase calul, ce era mare întâi, amu era și mai mare.

— Când s-a repezi la mine, zice Alexandru, când mă mănâncă.

Da’ lupul n-avea aceeași grijă. El avea grijă să fie de-ajutor tânărului fecior de-mparat. Alexandru, când îl vede că s-apropie, bagă de samă că era mai voios și se tot linge pe bot.

— Măi, lupule, pe cum văd eu, tu mi-ai mâncat calul.

— Mâncat, Alexandre; da’ nu-ți fie inima rea, că abia am mai prins la putere, și făr’ de-aceea, cu calul tău n-aveai să poți face nimica; acolo la râpă aveai să șezi.

— Hai să fie ș-așa, măi lupule. Da’ oare nu ne-om porni de-amu?

— Ba porni, frate Alexandre. Pune șaua pe mine, încalecă și hai la drum.

După ce-o mers ei o bucată bună, o ieșit din huciu, la câmp întins. De-acolo, se vedea hăt departe o zare de foc. Lupul se uită bine și zice:

— Frate Alexandre, vezi zarea cea de foc?

— O văd.

— Noa, dac-o vezi apoi acolo-s doisprezece tâlhari, și cum om ajunge la dânșii, om căpăta noi mâncare, că Alexandru se tânguia că i-i foame. Da’ am să-i fac pe hoți s-apuce care-ncotro, și doisprezece ani să nu știe unul de altul. Ține-te bine!

Măăăi! Și când ș-o făcut un vânt, lupul mergea așa de tare, că cu pușca să fi dat după el și nu-l ajungeai.

*

Apoi s-o dat ei ș-o mâncat gospodărește și după ce ș-o pus pântecele la cale, s-o gătit de drum. După ce-o pus Alexandru șaua pe el, zice:

— Frate Alexandre, vezi albind ceva departe înspre răsărit?

— Văd.

— Noa, dacă vezi, apoi, ia, acolo-i hulubul de aur. Acolo avem să mergem. Da’ așa-i de departe că trei ani avem de mers până ce-om ajunge la dânsul. Sui pe mine și ține-te.

Măăi! Și mergea lupul… da’ mergea așa de repede, că nimenea nu-l mai putea întrece… ca săgeata, nu altceva. La trei ani o ajuns unde era închis hulubul de aur. Era un loc încunjurat cu zid mare și porțile încuiete. Când o ajuns acolo, soarele era cruce amiază.

— Apoi, măi frate lupule, zice Alexandru, de ajuns, am ajuns noi aici; da’ cine-i harnic să descuie porțile și să intre înăuntru.

— Despre asta, n-avea grijă, frate Alexandre. Bagă mâna-n urechea mea cea stângă și scoate o năframă.

— Iac-am scos-o.

— De-amu s-amenințî cu ea, că porțile au să se descuie ș-au să se deschidă singure. Hulubu-i într-o cușcă de aur; cușca-i într-un măr de aur, iar împrejurul mărului stau de pază doisprezece lei părângăi. Tu să te sui încetișor în măr, să iei hulubul; dar să nu zici nimic, și nici să te puie păcatul să iei vreun măr, ori măcar vreo frunză să rupi, că de nu-i asculta, prin mari nevoi avem să mai trecem.

De-acolea Alexandru o intrat în ogradă, s-o dus în livadă, s-o suit în măr ș-o pus mâna pe cușca cu hulubul. Da' când să se deie jos, și când o văzut merele celea numai de aur, nu s-o putut răbda ș-o rupt unul.

— Ce-are să mai fie, dac-oi rupe un măr?!

Da' unde... că după ce-o rupt mărul, toate merele din copac o căzut în capul leilor părângăilor. Ceia îndată s-o trezit și cum s-o trezit, cum o pus mâna pe vinovat. Unul zicea că să-l taie; altul, că să-l ardă; altul că să-l spânzure. Mă rog, fieștecare zicea că să-l prăpădească de pe fața pământului. Atunci zice unul din ei mai bătrân:

— Ho, măi proștilor! O dată l-a omorât. Stați, bre, că de-amu au să se stârnească judecățile, că doară nu-i lucru numai așa cum socotiți voi. Trebuie să fie ș-aista un voinic, măi, dac-o putut el răzbate pân' aici, mai cu samă că pe la noi n-o fost nici măcar pasăre măiastră, da' de cum om pământean.

Și fac ei, mă rog, ca la judecată: îl cheamă să-și deie sama cum de-o cutezat să intre și să fure hulubul și merele?

— Apoi, iacă cum îi socoteala: să nu gândiți voi, că eu îs om de rând. Eu îs feciorul cutărui împărat. Tata s-o-mbolnăvit de ochi și nu vede mai de feliu, ș-o visat că de s-a spala pe la ochi cu pană de hulub de aur, i-a trece. Și iacă de aceea am venit eu pe la voi.

— Bine, măi. Așa să fie cum zici tu. Noi ț-om da nu

numai hulubul cu cușca lui; noi om săpa mărul cu totul și ți l-om da, numai dacă ni-i aduce calul cel care-l păzesc douăzeci și patru de părângăi. Acela cal are părul tot de aur; are soarele-n piept, luna-n frunte, stelele pe spinare și luceferii pe umeri, și-n fieștecare fir de păr îi aninat câte-un diamant și pietre scumpe. De ni li-i putea aduce, bine; de nu, apoi n-ai ce mai cauta pe-aici.

De-acolea Alexandru iese pe poartă afară.

— Ei, măi frate, zice lupul, așă-i că nu m-ai ascultat?

— D-apoi ce-am făcut?

— Ce-ai făcut?… D-apoi te-ai apucat ș-ai rupt un măr, ș-amu ieștia te-o trimes s-aduci calul ce are soarele-n piept, luna-n frunte și stelele pe spinare.

— Apoi, dă, măi, frate lupule, am greșit.

— Ei, ai greșit. Nu ț-am spus eu să m-asculți pe mine și tu nu m-ai ascultat!… De-amu trebuie să mai mergem alți trei ani, până ce-om ajunge acolo. Hai, sui pe mine. Ț-am spus eu că de nu mi-i asculta, avem de trecut printr-o mulțime de nevoi.

— Iartă-mă, frate lupule, c-am greșit.

Ș-o-ncălecat pe lup și trei ani o mers până ce-au ajuns la salașul celor douăzeci și patru de lei părângăi. Ș-acolo era zid mare împrejur și porțile încuiete.

— Amu, frate lupule, zice Alexandru, cine-a mai avea putere să intre-aici?

— Nu te-ngriji despre-aceea treabă. Bagă mâna-n urechea mea cea dreaptă, să scoți o năframă și s-ameninți asupra porților, că ele singure s-or deschide. Tu să intri în grajd, fără de nicio grijă, c-amu leii dorm. Să iei calul așa cum se găsește, cu frâul care l-a avea el. Să nu cumva să pui mâna pe vreo șă, ori pe vreun frâu, că-i vai de capul tău.

— Așa oi face, frate lupule.

Când o intrat Alexandru și s-o uitat în grajd, nu-i mai ajungea capul ce frumusețe de cal era acolo. Calul strălucea ca soarele; frâie de aur și de argint prin cuie, șei

frumoase numai de aur. Da' Alexandru, să n-asculte de lup?!

— Măi, zice, de ce n-aș lua eu ș-un frâu de celea și de ce n-aș pune ș-o șa frumoasă pe cal?...

Cum o pus mâna pe frâu și pe șa, toate curălăriile și toate șeile o căzut în capul leilor ș-o-nceput a-i bate până ce i-o trezit. Când s-o trezit ș-o dat cu ochii de Alexandru, o pus mâna pe el. Și l-o luat la mustrat și la cercetat. Alții ziceau că să-l taie; alții că să-l frigă; alții că să-l spânzure; dă unul mai bătrân zice:

— Nu așa, măi proștilor! Stați, că de-amu au să iasă judecățile, că după cum se vede treaba, nici flăcăul ista nu-i tocmai de rând. Nu-i un păcătos, dac-o putut răzbate el până la noi, unde până-ntr-astă vreme n-o putut răzbate pasăre măiastră, da' de cum om pământean.

Ș-l cheamă la judecată.

— Ei, măi flăcăule! Să ne spui cine ești, de unde ești și ce ț-o venit să intri la noi să ne furi calul?

— Eu, măi leilor părângăilor, îs feciorul cutărui împărat. Tatăl meu s-o-mbolnăvit de ochi ș-amu nu vede mai de feliu. Și i s-o arătat prin vis că de s-a spala pe la ochi cu pană de hulub de aur, i-a trece. Eu am ajuns la hulub; dar când să pun mâna pe el, păzitorii o pus mâna pe mine, cum ați pus-o și voi amu. Ș-o zis că de le-oi aduce calul vostru, ei mi-or da hulubul cu cușcă și cu măr cu tot. Și iacă de-aceea m-o adus vântul și năcazul pe la voi; că de altă nu veneam pe-aici cât era lumea.

— Apoi, măi flăcăule, dacă ți-i vorba de-așa, noi ț-om da calul cu frâu și cu șa și cu trânzări[1], dacă ni-i aduce de unde-i ști tu, pe Ileana Cosânzeana, din cosiță ruja-i cântă, stă soarele ș-o ascultă.

Ș-o ieșit supărat Alexandru, nu de alta, iară numai pentru c-o călcat cuvântul lupului.

— Ei, măi frate Alexandre, nu ț-am spus s-asculți de

---

[1] La caii puternici se pune o zăbală întreagă, numită muștiuc; și a doua zăbală din două bucăți, numită trânzare *(nota culegătorului).*

cuvântul meu? Te-ai apucat să iei și alte frâie și alte șei! Mai bine ședeai acasă și scărpinai pe tată-tu-n cap, decât ai fi umblat prin lume... dacă nu ești tu vrednic măcar s-asculți pe mine!

— Iartă-mă ș-amu, frate lupule, c-am greșit.

— Bre, numai pentru că te știu bun la inimă, te iert; că de-ai fi fost altfel, te mâncam când te-am găsit colo la râpă. De-amu, alți trei ani avem de mers, până ce-om ajunge la Ileana Cosânzeana. Ea se scaldă în lacul de lapte dulce. Noi om merge acolo. Pune bine șaua pe mine și hai!

Și trei ani o mers până ce-o ajuns cam pe aproape de lacul de lapte dulce. Apoi o descălecat, ș-o zis lupul:

— Măi, frate Alexandre, de nu mi-i asculta nici amu, să știi că eu singur te mănânc. Iacă ce să faci: să te duci și să te-așezi în mărăcinii cei de pe malul lacului, că Ileana are să vie la scăldat. Și când s-a dezbrăcă, are să puie straiele pe spinii ceia. Tu când îi vedea că s-o bagat în lac și s-o cufundat, să iei straiele și să vii la mine cât ce-i răsputea; dar să nu te puie păcatul să te uiți înapoi când te-a striga, că te face stană de piatră... și făr’ de aceea, te mănânc eu.

— C-așa să și faci dacă nu te-oi asculta.

De-acolo, lupul o stat mai depărtișor; iar Alexandru s-o dus și s-o așezat în spinii ceia. Nu mult o șezut, că numai ce vede că vine Ileana Cosânzeana. Măăi! Trupul și pielea ei albă ca spuma laptelui. Ochișorii ei, mura câmpului, perișorul ei, pana corbului. Când o văzut-o Alexandru așa de frumoasă, mai-mai era să sară de-acolo din tufe, dacă nu i-ar fi spus lupul că nu-i bine. Da’ o lasat toate la o parte, și ș-o ținut firea, că n-avea încotro.

Ileana Cosânzeana, după ce s-o dezbrăcat, o pus straiele pe spini și s-o aruncat în lac. Când o scos el capul din spini și n-o văzut pe nimenea, o pus degrabă mâna pe straiele Ilenei ș-o rupt-o de fugă. Ileana când o scos capul din apă și s-o uitat la spini ș-o văzut că nu i-s straiele, o țipat o dată de gândeai că s-o rupt inima dintr-însa. Și când o văzut pe Alexandru fugind, o luat-o și ea la fugă după dânsul.

— Stăi, mă rog, voinice, stăi, mă rog, și te uită măcar cât decât înapoi, să vezi ce trupușor de dezmierdat și ce gură de sărutat am eu.

Dar Alexandru, de ce se ruga Ileana să steie, el fugea să deie inima din el. Când pe-aproape de lup, nu mai putea fugi, fără numai atâta o zis:

— Nu mă lăsa, frate lupule, nu mă lăsa, că mă gătește!

— De-amu, n-avea grijă, frate Alexandre!

Când o ajuns Alexandru la lup, mai nu putea grăi, de ostenit ce era. O pus straiele lângă lup, s-o-ntins la pământ și ședea cu gura căscată, pe când s-o apropiat Ileana.

— Stăi, muiere, de-amu, zice lupul, că ai treabă cu mine!

— Cum am treabă cu tine? Dă de ce mi-o luat straiele? Hai la luptă să ne luptăm.

— Fa muiere, fa! Tu nu mă știi cine-s eu. De ți-i voia să te rup în bucăți, hai cu mine la luptă; iară dacă ți-s dragi zilele, să-ți cauți de nevoi.

— Apoi să-mi deie voinicul straiele, o zis ea, când o văzut pe lup rânjind colții asupra ei, și dac-o îndrăznit el de-o venit tocmai pân-aici, iacă vreau ca soț să-mi fie, soață să-i fiu.

Când o auzit Alexandru vorba asta, de bucurie, nu mai știa că mai trăiește, ori îi dus pe ceea lume. Apoi s-o făcut pace între dânșii. O dat ea mâna cu lupul și cu Alexandru. Apoi o zis Ileana:

— Vreți să mergeți la lăcașurile mele să trăiți, ori să merg, voinice, la saraiurile tătâni-tu?

— Ba să mergem la saraiurile tătâni-su, zice lupul.

— Apoi dacă vi-i vorba de-așa, haidați cu mine-n văzduh la palatele mele, să-mi mai pun niște lucruri la cale, ș-apoi de-acolea om merge. Ș-apoi altă vorbă, lupule: eu am puteri mari, nu merg numai așa; eu zbor ca săgeata. Să-mi dai voinicul mie, și de te-i putea ținea de noi, bine; de nu, apoi rămâi sănătos.

— Despre-aceea nu te-ngriji, Ileana, c-oi merge și eu.

După ce-o gătit vorba, Ileana o luat pe Alexandru și ș-o

făcut cu el vânt în văzduh. Da’ ce zbura ea… lupul zbura și mai sus. Ș-o mers ei până ce-o ajuns la palatul Ilenei Cosânzenei. Aicea după ce s-o mai drăgostit băietanul cu Ileana, apoi o-nceput Ileana a se pregăti de drum.

Măi și unde n-o prins Alexandru a plânge, ș-a plânge, de se scutura cămeșa pe dânsul.

— Da’ oare de ce plânge Alexandru? zice Ileana către lup.

— D-apoi pentru că-i prost, de aceea plânge. De ce plângi, frate Alexandre?

— Cum să nu plâng, dacă știu că pe Ileana Cosânzeana au s-o ieie leii părângăi, iar eu nu m-aș lăsa de ea o dată cu capul.

— Măi, frate Alexandre, ț-am spus că dacă pe mine mi-i asculta, n-ai s-o nimerești rău. N-avea, bre, nicio grijă, că am să mă trudesc să-ți fiu de folos.

După asta, Ileana o scos un bicișor din sân, o pocnit cu el în patru părți ale palatului, l-o făcut un măr de aur; o pus măru-n sân ș-apoi de-acolea s-o pornit la drum ca vântul și ca gândul. Pe-aproape de cei douăzeci și patru de lei părângăi, se opresc cu toții din mers, lasă pe Ileana mai depărtișor, și-i dă lupul de grijă să nu cumva s-o puie păcatul să fugă, c-o fură sfinții.

El, lupul, s-o dat peste cap, și… ce era Ileana de frumoasă!… Lupul pe zece părți s-o făcut femeie mai frumoasă ș-o zis către Alexandru:

— Alexandre, să mă duci la lei, să-ți iei calul și să mă leși la dânșii, iară tu să te-ntorci la drăguța ta, să vă porniți la drum, că și eu cât degrabă am să v-ajung.

Mare bucurie o avut leii părângăi, când o văzut ce lucru de Ileană le aduce Alexandru. I-o dat calul, nu numai c-o șa, fără că i-o mai pus pe deasupra încă patru șei cu frâie, cu trânzări și cu toate lucrurile pentru treaba călăriei. Alexandru ș-o luat calul și lucrurile, s-o dus la Ileana Cosânzeana, s-o suit amândoi pe cal și s-o pornit la drum, că trei ani aveau de mers de la leii ieștia, până la cei cu

hulubul de aur.

Amu, ieşti douăzeci şi patru, după ce s-o pornit Alexandru, s-o dat pe lângă bietul lup - că ei socoteau că-i chiar Ileana Cosânzeana. Altu o pupa, altu o chişca, altu o strângea în braţe, mă rog nu mai lungesc mult vorba. Da' la urmă, vine rândul unui leu pârângău mai bătrân. Aista s-o dat şi s-o uitat la ea de-a mărunţelul, şi după aceea o zis aşa:

— Doamne, Ileană Cosânzeană, frumoasă mai eşti, de nu mai ai păreche pe lumea asta! Dacă din capul tău iesă mirozně frumoasă: dacă din cosiţă ruja-ţi cântă… ce să mai lungesc vorba… eşti frumoasă peste samă; d-apoi dară dinţii din gură ţi-s roşii ca la lup!

Atunci lupul scuipă asupra lor şi zice:

— Ptiuu… dacă-i lup, lup să fie!

Şi s-o dat peste cap şi lup s-o făcut. Atunci leii:

— Hoo, tioo, lupu măi…

Şi zvârleau după el care cu ce putea, până ce l-o scos pe poartă.

— Eei, zic leii, după ce-o rămas singuri, că rău ne-o mai pâcâlit. De-amu am rămas şi fără cal şi fără Ileana. Vai de mintea noastră.

Lupului, nu mult i-o trebuit să meargă până ce-o ajuns pe Alexandru şi pe Ileana Cosânzeana.

— Ei, măi frate, Alexandre, te temeai că ţ-or lua leii pe Ileana… Aşă-i că de-amu Ileana-i a ta?

— Aşa-i, frate lupule. Nu-s vrednic să-ţi mulţămesc, pentru că mult bine mi-ai făcut de când umblăm amândoi prin lume! Da amu, toate ca toate… când m-ai face şi cu calul, Doamne, bine-ar mai fi!

— Apoi, măi frate Alexandre, să nu te fi ştiut eu că eşti cu inima bună, doară de-atunci te mâncam; da' aşa, n-avea grijă, că te duci acasă şi cu calul şi cu hulubul şi cu mărul.

Pe-aproape de lăcaşul celor doisprezece lei pârângăi, Ileana Cosânzeana rămâne cu calul cel frumos mai de-o parte la un loc ferit, iar lupul se dă peste cap şi se face un

cal frumos de nu mai avea păreche pe lume. Alexandru ie calul - pe lup - de căpăstru și intră-n ogradă la cei doisprezece lei părângăi.

Cum o văzut leii că le aduce cal așa de frumos, nu mai puteau de bucurie. Îndată s-o dat ș-o săpat mărul și l-o scos din pământ cu rădăcini cu tot și i l-o dat lui Alexandru și cu cușca cu hulubul de aur. Alexandru o luat mărul și cușca cu hulubul și s-o dus la Ileana Cosânzeana, o-ncălecat pe cal și hai la drum.

Amu, leii părângăii o luat calul ș-o-nceput a se-nvârti împrejurul lui. Altul îl punea la trăsură, altul se suia călare pe el, altul îl ducea de căpăstru, altul îl cerceta, mă rog, de drag ce le era, nu știau ce să-i mai facă. Da’ la urmă, vine rândul și leului celui bătrân. Vine el și se uită la cal de-a măruntelul și zice:

— Doamne, măi calule, frumos mai ești! Și cum nu-i fi frumos, dacă ai soarele-n piept, luna-n frunte, stelele pe spate… făr-decât, un lucru nu mi s-arată mie, nu mi se lovește: toate-s bune la tine, și la locul lor; da’ urechile ți-s scurte ca la lup!

Când o auzit calul vorba asta, numai o scuipat asupra leilor ș-o zis:

— Ptiuu, dacă-i lup, lup să fie!

Și s-o dat peste cap, și s-o făcut lup. Atunci leii o-nceput a tiohăi ș-azvârli după dânsul, care cu ce i-o venit la-ndemână. Lupul după ce-o scăpat de-acolo, s-o dus de-o ajuns pe Alexandru și pe Ileana. Leii părângăii o rămas și fără cal și fără măr și fără hulub.

Apoi de-acolea tustrei o mers vreme de trei ani până ce-o ajuns la râpa cea mare. O trecut râpa ș-o poposit oleacă aproape de fântână.

— De amu, frate Alexandru, zice lupul, mergi sănătos, că eu mă duc în lumea mea, de unde-am venit.

— Frate lupule, eu zic așa că să mergi cu noi acolo la împărăția tatei; că de-oi muri eu mi-ți comânda amândoi cu Ileana Cosânzeana; de-i muri tu, apoi eu nu te-oi îngropa,

făr-decât ț-oi face un săcriu numai de aur și te-oi pune-ntr-însul.

— Nu rău cuvânt ai, măi frate; da' cu tine tot nu pot merge, pentru că eu îs blăstămat de mama - de când eram mic - să fiu lup vreme de patruzeci de ani și să fac bine în lume, celor buni la inimă.

Și cum o gătit de cuvântat, s-o dat peste cap și s-o făcut un flăcău așa de frumos, c-amu Ileana Cosânzeana, mai-mai ar fi lăsat pe Alexandru. Dară flăcăul s-o dat iară peste cap și s-o făcut un lup mult mai mare decât o fost pân-amu, și pân-a nu se despărți, iacă ce-o cuvântat:

— Tare mă tem, frate Alexandre, că n-ai să ai parte să trăiești în palaturile Ilenei, și n-ai să ai parte de cal și de hulubul de aur.

Apoi de-acolea, s-o dus în lumea lui prin pădurea cea frumoasă, pe malul râpii la vale. Tinerii o zis bogdaproste c-o scăpat nemâncați de lup.

*

Amu pe Alexandru și pe Ileana cu toate socotelile lor, să-i lăsăm acolo în pădure, și să vedem ce-o făcut pricopsiții de frați ai lui. Ei, după ce s-o despărțit de Alexandru, s-o dus pe câmpi, prin păduri ș-o vânat păsări de tot felul. Care cum le pușca, le dubgea[2] bine de pene și pune penele-n desagi. După ce-o umplut desagii, o mai umplut și câte-o țiglă de păsări întregi. Hrănindu-se ei de umblat prin lume, o venit la fântână. Caută inelele și le găsesc așa cum le-o pus. A lor, le-o luat și le-o pus în degete, iar a lui Alexandru l-o lăsat la locul lui de mai înainte. Amu ei așteptau pe fratele lor.

Iată că-ntr-un târziu îl văd viind.

— Ioti, măăi, prostul dracului! Vezi tu ce-o dobândit? El are să facă de-are să râdă toată împărăția de noi.

Zice cel mai mare către cel mijlociu:

---

2 *a dubgi* - a jumuli.

— Măi, frate, când s-a pleca să-și ieie inelul, eu am să-i tai gâtul, iar tu să-l hăcui, că de nu-i face așa, te tai eu pe tine și pe el.

Cum ajunge Alexandru, le dă bună vremea. Ieștia, dragă Doamne, se bucură că l-o văzut. Mai vorbesc ei ce mai vorbesc, iară când s-o plecat Alexandru să ieie inelul, fratele cel mai mare harșt!, îi taie capul. Cel mai mijlociu l-o hăcuit tot bucățele și l-o dat în fântână; dă de frică, nu de voie bună.

Cum o ucis frații pe Alexandru, calul și cu Ileana Cosânzeana o zburat în văzduh, aproape de palaturile împăratului celui bătrân; da’ era așa de sus, că nimenea nu-i vedea. Ucigașii o rămas cu mărul și cu hulubul; făr’ decât nu le-o fost nici de-un folos. Da’ de ce? Că după ce-o ucis pe Alexandru, hulubul ș-o schimbat penele și s-o făcut ca o cioară; iar mărul o prins a se veșteji și pe urmă a se usca.

Amu, ei după ce-o făcut isprava asta, s-o luat și s-o dus acasă.

— Da’ bine te-am găsit, tată!

— Bine-ați venit, dragii tatei! Ei, făcut-ați ceva pe unde-ați umblat?

— Făcut, tată.

Apoi s-apucă cel mai mare și moaie hulubul cu totul în niște apă și spală pe tată-su pe la ochi.

— Ei, tată, zice, amu vezi mai bine?

— Dragul tatei, până-amu, vedeam ca prin urechile acului; da’ de când m-ai spălat pe la ochi, nu văd drept de feliu. Ce la deal la vale… m-ai folosit, de m-ai prea folosit. Mai bine mureai, pân-a nu veni acasă. Da’ cu Alexandru ce-ați făcut?

— D-apoi ce-am făcut? Da’ nimica n-am făcut!

— Puiul tatei, băietul tatei, că tare mi-i dor de dânsul!

Împăratul nu-l aștepta să vie numaidecât cu leacul; îl aștepta că-i era dor să-l mai audă grăind, să-l știe lângă dânsul. Că numai Alexandru ședea și-i purta de grijă și de

rânduială când era acasă!

*

Frații, după ce-o omorât pe Alexandru și l-o dat în fântână, fântâna o secat!

Iată că-n târzie vreme, lupul tot umblând prin pădure - cum îi treaba lui - l-o ajuns setea s-o apucat spre fântână să beie apă. Când pe-aproape, numai ce zice mirosind:

— Hm!... mare lucru să nu fie fratele Alexandru aruncat în fântână, ucis de frații lui! Dac-o ajuns la fântână, o dat să beie apă. Când colo, fântâna era seacă. Se pleacă și se uită mai de-ales și cunoaște că fratele lui îi dat în fântână. Atunci o zis el:

— Sărace, frate Alexandre! Aici aveau să-ți putrezească ciolanele, de nu mă pălea pe mine setea.

De-acolea ș-o dat drumu-n fântână, o scos pe Alexandru așa hăcuit cum era. O pus bucățele la locul lor fieștecare, ș-o făcut trupul. Da’ amu, numai vinele de supt genunchi lipseau. Ce să facă lupul! O văzut un mânzat păscând prin poiana aceea; l-o mâncat, iară vinele le-o așezat la picioarele lui Alexandru, acolo unde trebuiau. După aceea l-o luat așa cum era și l-o dus mai încolo oleacă; iar el s-o făcut mort și s-o tolănit lângă Alexandru.

Iată că pe deasupra trecând un cârd de corbi, le-o aminosit a hoit și s-o lăsat cam aproape de pământ. Când se uită mai bine, dau cu ochii de lup și-ncep a croncăni-mprejurul lui. Unul zicea: „cronc, cronc, cronc” că lupu-i mort; altul zicea „cronc, cronc, cronc” că lupul nu-i mort, fără numai că se face. O tot croncănit ei cât o croncănit, și s-o lăsat pe lup.

Atunci lupul când s-o răpezit odată, o prins pe-mpăratul corbilor. Scârba celorlalți!

— Dă-i drumul, zic ei, c-acela-i împăratul nost’, ș-acela ne povățuiește pe noi pe toți, că de l-ăi mânca, rămânem de zbucium și de izbeliște.

— Măi, măcar dracul să vă ieie, nu-i dau drumul, până nu vi-ți duce unde-ți ști voi și nu mi-ți aduce apă moartă și apă vie.

Bucuria corbilor, când o auzit că-i treaba de-așa. S-o dus în toată lumea, și numai opt dintr-înșii o venit cu apă moartă și apă vie. Cum o ajuns la lup, patru o slobozit din cioc apa cea moartă într-o sticluță, și patru apa cea vie în altă sticluță.

Lupul, după ce-o dat drumul corbului, o spălat trupul bietului Alexandru cu apa cea moartă și l-o făcut ca și cum ar fi fost mort de-atunci. De-acolea i-o slobozit în gură vreo două picușuri de apă vie. Atunci Alexandru o-nviet. Nu știe ce să mai zică dac-o văzut pe lup lângă dânsul!

— Ți-am spusu-ți eu, frate Alexandre, că mare lucru s-ajungi tu pân-acasă! Și cu toate cu-acelea, de nu veneam eu la fântână să beu apă, aici aveau să-ți putrezească ciolanele. De-amu mergi sănătos acasă, că te-i învăța tu ce să faci.

*

Cum o-nviet Alexandru, mărul de aur o-nverzit ș-o făcut mere; iar hulubul țârâie acolo în legea lui, și făcea o bucurie în cușca aceea că-ți era mai mare dragul de el.

Lupul ș-o luat ziua bună de la Alexandru ș-o vrut să cerce și el să vadă ce iei de inimă a avea frate-su. După ce s-o despărțit, o apucat pe-o cărare prin pădure, iar mai încolo pe unde avea să treacă Alexandru, s-o făcut mort și putred, și foșgăluiau viermii pe trupul lui. Da’ lui Alexandru, de departe o-nceput a-i mirosi a hoit. Tot trăgea așa cu nasul, tot amirosea; iară de la o vreme o-nceput a lăcrăma.

— Mare lucru, zice, să nu fie fratele lup mort pe locurile aieștea!

Când s-apropie mai bine, vede lupul mort putred, plin de viermi. Și era o putoare, de nu erai hărnic să treci pe-

acolo. Alexandru, dacă l-o văzut în starea asta, o-nceput a plânge ș-a se boci:

— Of, frate lupule, frate lupule! Că mult bine mi-ai făcut, și uite-amu în ce stare-ai ajuns!

Ș-așa bocindu-l, l-o curățat de viermi și-l pupa și zicea:

— Vezi, frate lupule, cât te-am rugat să mergi cu mine și tu n-ai vrut! Dacă n-ai mers așa, eu te-oi lua, măi, și te-oi duce la mine acasă și ț-oi face un săcriu de aur și te-oi pune-n el, măcar ciolanele să ți le văd înaintea ochilor, că văd că n-am avut parte să te văd cum erai mai înainte.

Și l-o luat în spate și-o plecat spre curtea-mpărătească. Pe când mergea el bocindu-se, lupul numai ce face din spate zup!, jos. Înviese. Bucuria lui Alexandru! Atunci zice lupul:

— Amu, frate Alexandre, am văzut și eu ce inimă bună ai. Și să știi că de nu făceai cu mine așa, tot te mâncam. Mergi sănătos, frate Alexandre!

— Mergi sănătos și tu, frate lupule, zice Alexandru plângând.

Lupul s-o dus în lumea lui, iar Alexandru spre casele părintești. Amu, Alexandru cum s-o apropiat de casă, calul și cu Ileana s-o scoborât din văzduh, ș-o venit la el; iar hulubul nu-și mai afla loc în cușcă, împăratul cel bătrân o priceput că trebuie să fi venit fecioru-su cel mic. Acesta după ce-o ajuns acasă, o poruncit să prindă pe cei doi frați ai lui.

— Să mi-i legați pe-aieștia doi ucigași și să mi-i țineți așa la opreală, până ce m-oi duce în curte să vorbesc cu babaca.

— Da’ bine te-am găsit, babacă! zice Alexandru intrând pe ușă.

— Bine-ai venit, dragul tatei.

— Ei, da’ ce mai faci, tată, cum te mai afli? Folositu-te-o cu ceva frații ieștia ai mei?

— Hei, dragul tatei! Toate-ar fi bune. Pân-a nu veni frații tăi, eu tot mai vedeam ca prin urechile acului; dă de cum

m-o spălat ei, nu văd nici de fel… am rămas drept orb ca toți orbii.

— Apoi, tată, ei o dat pe la ochi cu tot hulubul; de aceea nu te-o folosit. Eu am să dau numai c-o pană, ș-ai să vezi mai ceva decât cum vedeai când erai de șepte ani.

Și cum vorbeau ei așa, hulubul s-o scuturat, știi cum se scutură păsările, ș-o căzut de pe el o pană.

Alexandru o luat pana, o muiet-o într-oleacă de apă ș-apoi o dat pe la ochii tătâni-su. Cum o dat pe la ochi, tată-său o căpătat vederea, și nu știa cum să mai mulțămească fecioru-su.

De-acolea Alexandru o poruncit de i-o făcut o lance mare. După ce-o făcut-o, o ieșit din curte-n ogradă ș-o zis cătră frații lui:

— Măi fraților, eu nu v-oi omorî, cum m-ați omorât voi pe mine.

Ș-o zvârlit lancea-n sus; iar ei tustrei frații ședeau apropiați cap lângă cap. Când o picat lancea în jos o picat drept în capul celui mai mare și i l-o crăpat drept în două. De-acolea o mai zvârlit-o o dată ș-o picat la fratele cel mijlociu drept deasupra genunchiului, ș-o și-nceput a țâșni sângele.

Atunci Alexandru o luat degrabă apă de cea moartă, l-o uns pe frate-su acolo și l-o vindecat ș-o zis așa:

— Tu, măi frate, cu-atâta ești vinovat, că m-ai hăcuit; da’ nu ești vinovat de tot, că nu de bună voia ta m-ai tăiet, fără de frica celui câne de frate mai mare.

Apoi o mai zvârlit o dată lancea-n sus, și când o picat, o picat drept dinaintea lui. Aista o fost semn că el era bun. Cu fratele cel mai mare, iacă ce-o făcut: o chemat toți oamenii din sat, cu toți cânii lor. La tot omul da câte-o sută de zloți într-o basma, iar carnea o da câte-o bucată la câni. Pe fratele cel mijlociu l-o-nsurat c-o fată de crai, iar el o făcut nuntă cu Ileana Cosânzeana, și s-o dat la petreceri și la jocuri, mă rog… ca la o nuntă împărătească. Eu i-am lăsat acolo, bând și petrecând, ș-am venit la

dumneavoastră călare pe-o roată și v-am spus-o toată.

Auzită în sara de vineri 1 februarie 1902, de la T.M. Buchilă.

Textul este reprodus după
Alexandru Vasiliu, *Povești*,
Editura Tineretului, București, 1960